

SAFRANBOLU İLÇESİNDE MEST YAPIMI

SHOEMAKING (MEST) IN THE DISTRICT OF SAFRANBOLU

ПРОИЗВОДСТВО МЕСТЫ В САФРАНБОЛИИНСКОМ УЕЗДЕ

Doç. Dr. Melda ÖZDEMİR*

Dilek ÇELİK**

ÖZET

Safranbolu ilçesinde tarihin derinliklerine kadar inen zengin bir el sanatı kültürü bulunmaktadır. Ancak geçen zaman dilimi ve gelişen teknolojiye bağlı olarak el sanatkarları ve el sanatları yok olmaya başlamıştır. Geçmişte daha yaygın olan el sanatı dallarından biriside mestçiliktir. Bir tür bot olan mest yapımıcılığı mestçilik olarak isimlendirilmektedir. Genellikle üzerine giyilen lastik adı verilen bir ayakkabı türü ile tamamlanan bu ayakkabı üretimi günümüzde de sürdürülmektedir. Bu çalışmada Safranbolu ilçesinde günümüzde sınırlı olsa sürdürülen mest üretimini incelemek ve belgelemek amaçlanmıştır. Mest yapı mında kullanılan araç-gereç, üretim aşamaları hakkında üreticisinden sağlanan bilgiler, fotoğraflarla desteklenerek açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Safranbolu, el sanatları, dericilik, mestçilik, mest.

ABSTRACT

There is a rich culture in Safranbolu district which goes back to early periods in history. However, depending on the passing time period and changing technology, hand craftsmanship and handicrafts are disappearing one by one. In the past, one of the most common fields of handicraft was mestmaking, which is a kind of boot making from mest. Often named after the type of shoes worn, production of these shoes completed with rubber is continuing today. In this study, the limited production of shoes with mest in the district of Safranbolu is examined. In order to support the study, information and photographs of mest used in the construction tools, manufacturing process and product manufacture have been compiled.

Key Words: Safranbolu, handicrafts, leatherworking, mestmaking, mest

---

* Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi El Sanatları Bölümü Gölbaşı Kampusu Gölbaşı Yerleşkesi /ANKARA, omelda@gazi.edu.tr

** Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü Dekoratif Sanatlar Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi, Beşevler-ANKARA, dilekcelik_78@hotmail.com

РЕЗЮМЕ

Сафранболииский уезд с давних времён известен и богат культурой прикладного искусства. Однако, связи с развитием технологий постепенно стали исчезать мастера прикладного искусства и само искусство. Одним из распространённых ремеслом прикладного искусства было производство мести, а производство такого рода сапог назывался местничеством. Мести изготавливаются по сей день, которые одевают вместе с галошами.

В статье изучается, не смотря на его ограниченное производство, техника изготовления мести, все инструменты по его изготовлению. Интервью с мастерами документируется фотоматериалом и объясняются все детали по процессу изготовления мести.

Ключевые слова: Сафранболу, прикладное искусство, кожевничество, мestyчество. мesty.

1. Giriş

Türk El sanatları içerisinde, Türk kültürünün zengin örneklerini yansıtan sanat dallarından biri dericiliktir. Derinin en önemli kullanım alanlarından birisinin de ayakkabı olduğu bilinmektedir.

Türklerde ayakkabıcılık deri işlemeciliğine bağlı gelişme göstermiştir. Türk kültür tarihinde ayakkabı biçimleri Orta Asya'dan başlayarak çeşitlenip değişik adlarla anılmıştır. Orta Asya'da başta çizme olmak üzere çarık, başmak gibi ayakkabı türleri giyilmiştir. Çizme, keçe çoraplar ile giyilmiş ve bazen çizmenin iç tabanına dikilmiştir. Orta ve İç Asya'da ve Anadolu'da görülebilen mestlerin böylece erken tarihlerden itibaren ortaya çıktığı söylenmektedir (Çoruhlu 2003:162).

Bu ayakkabılar Selçuklular ile Anadolu'ya taşınmıştır. Selçuklu döneminde dericiliğin Anadolu'da yerleşmesinde Ahilik kurumunun etkisi büyüktür. Ahilik olgularının en güçlü temsilcileri debbağlar ve deri zanaatkârları olmuştur (Sakaoğlu ve Akbayar 2002: 78).

Fotoğraf No1: Sultan IV. Murad'ın sarı sahtiyan **Fotoğraf No2:** Sarı sahtiyan üzerine elle çizilmiş ve üzerine mest pabucu(TSM13/51) (Tezcan 1997:100). Boyanmış çocuk mesti (TSM30/1008) (Tezcan 1997:100).

Anadolu'da Selçuklu dönemlerinden sonra Osmanlılarda çok zengin bir ayakkabı kültürü ile karşılaşmaktadır. Özellikle ince işçilik ve çeşitli işleme teknikleriyle süslenmiş saray için üretilen pabuç, çizme, terlik gibi ürünler bugün Topkapı Sarayı Pabuç Hazinesi'nde bulunmaktadır (Güler ve Özdemir 2004: 519).

Osmanlı Dönemi ayakkabılarına ait bilgiler genellikle arşiv belgelerine, seyyahların notlar ına, hediye, masraf ve narh belgelerindeki kayıtlara dayanmaktadır. Bu belgelerin ilginç yanı her ay padişaha on çift çizme, iki ayrı kalite on iki çift pabuç, altı çift mest ve sekiz çift terlik dikildiğini göstermektedir (Delibaş 1989:9). En yaygın giyilen ayakkabı çeşidi, mest pabuçlardır. İç edik de denilen, altı kösesiz, konçlu, yumuşak mestler içerde giyilir, dışarı çıkarken sarı meşinden yapılmış üzeri baskı, işleme gibi çeşitli yöntemlerle bezenmiş ayakkabılar giyilmiştir (Fotoğraf 1,2) (Tezcan 1998: 62). Ayrıca Topkapı Sarayı Müzesi koleksiyonunda pantolona dikilmiş mest örnekleri de bulunmaktadır (Fotoğraf 3).

Fotoğraf No 3: Topkapı Sarayı Müzesinden giysiye dikili mest örnekleri(Sakaoğlu ve Akbayar 2002:236-37)

Ancak Osmanlılarda halk ın giydiği ayakkabılar 19.yy.a kadar yöresel ustalar eliyle şekillenirken, batıda başlayan sanayi devrimi, fabrikasyon üretimi her dalda etkinliğini artırmıştır. Ucuzlayan sanayi ürünleri arasına katılan ayakkabı, Liman şehirlerinden başlayarak Anadolu pazarlarında yer almıştır. Bu durum el yapımı ayakkabıların ortadan kalkmasına ya da üretiminin azalmasına yol açmıştır. Bugün birçoğu yalnızca isim olarak bilinen çarık, yemeni, çedik, mest, başmak vb. yerlerini iskarpin, kaloş, kundura, terlik, sandal, bot, mokason, espadril, sabo, kets vb. yeni biçim ve isimli ayakkabılara bırakmıştır (Kırtunç 1989: 69).

Geçmişte Anadolu'nun hemen her bölgesinde üretilen ve ortak yapım özellikleri gösteren el yapımı ayakkabı üretimi artık pek çok yerde makineleşmeye yenik düşmüş, ancak bir kaç ilde az sayıda sanatkâr sayesinde sürdürür durumdadır.

Ancak mest yapımının az ustayla da olsa halen devam etmesinin ana sebebi mestin Müslümanlara abdest almada sağladığı büyük kolaylıktır. Bu husus bu sanat dalının

gerilemesini durdurduğu gibi daha da yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Mestçilikten kazanç sağlandığı müddetçe de bu sanat dalı yaşamaya devam edecektir (Erol 1996).

Mest ile ilgili kaynaklarda Kuran'da yalnızca Maide Suresi'nin 5. ve 6. Ayetleri abdest almakla alakalı olduğu bildirilmektedir. Ancak Ayetlerde mest ve mesh kelimeleri geçmediği ve Peygamberimizin Hadis-i Şeriflerinden söz eden çeşitli kitaplarda Mest ve mesh ile alakalı çeşitli Hadis-i Şerifler tespit edildiği belirtilmektedir (Abidin 1982). Bu tarihlerde var olan mest, mesh vermek vesilesiyle yeniden düzenlenmiş ve mest abdest almaya uygun hale getirilmiştir (Erol 1996).

Mest, üzerine ayakkabı giyilen kısa konçlu, hafif ve yumuşak bir tür deriden yapılan ayakkabı olarak tanımlanabilir. Mest Kamusu Türk-i'de "Mesh kabul eder yumuşak ayakkabı ki üstüne kundura veya pabuç giyilir, yekpare lapçın, serhatli mest: Yandan kopçalısı. Deve mesti: Devenin ayağının derisi" (Sami 2010:785) şeklinde ifade edilmiştir. Türk giyim-kuşam ve süslenme sözlüğünde ise;

"Tabanı ve yüzü yumuşak deriden, incik kemiğinin üstüne kadar çıkan kısa konçlu düğmesiz ve başsız ayağa tıpkı çorap gibi giyilir. Ayakkabının adı; ağızının adı az genişçe olup, kulaklı ve üstünden gaytanla bağlanan bir çeşidine de lapçın denir. Hem kadın hem de erkek tarafından giyilir. İç ayakkabısıdır sokağa mestle çıkılmaz üstüne mutlaka ya pabuç ya da kundura giyilir. Abdest alındıktan sonra diğer abdestte ayakları yıkamaya hacet bırakmayıp üstüne Mesih kabul eder ayakkabıdır. Adını da "mesh, mesih'den" almıştır. İçinin kirlenmemesi için çorap üstüne giyilir. Günlük ev ve iş hayatında sabahleyin ayağa çekilen mest gece yatarken çıkarılır. Evde, mescit'de, dükkânda mest bulunur. Yüzyıllar boyunca her tabakadan Müslüman türkün ayakkabı ısı olagelmıştır. Memleketimizde halen yapılmakta ve kullanılmaktadır. Ve zamanımızda mest giyenlerin çoğu mesti pabuç ve kundura ile değil, çamus lastiği ile giymektedir (Koçu1962:255).

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisinde,

Üzerine ayakkabı veya kara lastik giyilebilen, kısa konçlu, çoraba benzer yumuşak ayakkabıdır. Hem kadın hem erkekler tarafından giyilmiştir. Yumuşak keçi derisinden, siyah, sarı ve kırmızı renklerde yapılmıştır. Fermuarlı olup ayağa çorap gibi giyilen ökçesiz bir iç ayakkabısıdır. İçinin kirlenmesi için çorap üzerine giyilir. Anadolu'da her tabakadan Türkün ayakkabısı olmuştur. Günlük hayatta ev, iş ve dini mekânlarda ayaktan çıkarılmadan, sokağa çıkarken üzerine mutlaka kundura veya pabuç giyilerek kullanılmıştır. Osmanlı giyiminde çakırşın parçasına dikilerek de kullanıldığını görülür. Çakırşın giyilirken ayağa da mest geçirilmiş olurdu"(Ana Britanicca 2000:323).

şeklinde bilgi verilmektedir. Ayakkabıcılık terimleri sözlüğünde de "Sayası ve tabanı yumuşak keçi derisinden yapılan astarsız, kısa konçlu, ayakkabı içine giyilen ayak giysisi" (Akalın vd. 1993:240) denmektedir.

Çeşitli tanımlardan da anlaşıldığı gibi mesti diğer yöresel ayakkabılardan ayıran en önemli farkı yumuşak deriden yapılması, hem kadınlar hem de erkekler tarafından ve genellikle yaşlılar tarafından abdest almada kolaylık sağladığı için kullanılması ve üzerine ayakkabı ya da lastik ayakkabı giyilmesidir. Yapılış biçimine göre üzerinde fermuar ve mest raptiyesi ya da lastik bulunmaktadır.

Mest adının mesh den geldiği i, abdest alırken çıkarmayı gerektirmediği ve üzerine mesh edildiği için halk arasında bu ad verildiği belirtilmektedir. Mest, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde çeltik, edik, gaksak gibi isimlerle ifade edilmektedir (Oğuz 2008:301).

Anadolu halkın in sosyal yaşantısında çarık, mest vb. ayakkabıların önemli bir yer olduğu Türk diline geçen ve günümüze kadar ses kalıpları şeklinde gelen atasözleri, maniler, deyimler başta olmak üzere en küçük benzetmesinden en uzun destanına kadar halk edebiyatında yer bulmasından anlaşılmaktadır.

Sözlü kültürde mest üzerine yazılmış bir mani şöyledir;

*Ayağında mesi var,
Odasında sesi var,
Bekâr oğlan değil mi?
Kızlarda hevesi var
(Kocaeli) Ayağında mesi
var, Kafasında fesi var
Selam söylen o yâre
Benden başka nesi var?*

Seydişehir’de gelin ağlatmak için söylenen bir türküde şöyledir;

*Baba Bursa’ya vardın mı?
Bana mest pabuç aldın
mi? Gelin olacağımı bildin
mi? Git kızım sağlıklarıyla
Sil gözün sağlıklarıyla(Oğuz 2008;301).*

Görüldüğü gibi basit bir ayakkabı çeşidi olarak düşünülen mest; şiirlerde, mani ve türkülerde yer almaktadır.

Geçmişte Anadolu’nun hemen her bölgesinde üretilen el yapımı mestler, doğ al olarak eski önemini yitirmiştir. El yapımı mest üretimi günümüzde birkaç ilde az sayıda sanatkâr ile devam etmektedir. Bu illerimizden biri de Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan Karabük İline bağlı Safranbolu ilçesidir.

Safranbolu ilçesinin Osmanlı İmparatorluğu zamanında Kuzeybatı Anadolu’nun önemli dericilik merkezlerinden biri olduğu ve derilerin Bartın liman yolu ile Avrupa’ya gönderildiği bildirilmektedir. Tüm Anadolu’da olduğu gibi kaliteli ve sağlam yemeni üretilen bölgelerde dericilik sanatı da önde gelmektedir. Gaziantep gibi Safranbolu da yemenicilikte dikkat çeken kentlerden biridir (Sakaoğlu ve Akbayar 2002: 339).

Safranbolu’nun yemeniciliğin merkezi olduğu ve 1923 yılında Arasta Çarşısında yemenici, kunduracı ve dikici 430 kişinin bulunduğu, kunduracılığın oldukça yaygın ve ileri bir seviyede olduğu belirtilmektedir. Ancak günümüzde sayıları 5-6’yı geçmeyen kunduracılar çarşının çeşitli yerlerinde dağınık halde yer almakta ve bu dükkânların çoğunda da geleneksel üretim yerine monte üretim yapılmaktadır (Acar 2006: 62).

Safranbolu’da mestin ne zaman yapılmaya başlandığına dair herhangi bir bilgi ve belge olmamasına rağmen çok eski bir sanat dalı olarak yemenici ve kunduracılar arasında kendilerine yer buldukları düşünülmektedir. Safranbolu’da mestçilik maalesef yok olmak üzeredir. Bugün bu mesleği i ayakta tutmaya çalışan üç usta kalmıştır. Bu üç usta çırak bulamadıkları ve bu sanatı başkalarına öğretemediklerinden dolayı kendilerinden sonra mesleklerinin yok olacağını söylemektedirler (Acar 2006: 90). Safranbolu doğumlu (1933) Namı Gültekin mest ustası olmasına rağmen daha çok kunduracılık yapmaktadır. Kadir

Özsoy mesleği bırakmış olmasına rağmen eski ustalardandır ve Recep Yılmaz, bu sanatın Safranbolu'daki son temsilcilerindendir. Safranbolu merkezde kunduracılık yapan Mehmet Yüksel'in oğlu Vedat Yüksel ise mest yapımını babadan devralarak 32 senedir sürdürdüğünü belirtmektedir.

Bu çalışmada yöreye özgü bir el sanatı olan çarık yapımı Safranbolu da yapılan mestlerin üretimini incelemek ve belgelemek amaçlanmıştır. Mest yapımında kullanılan araç-gereçler, üretim aşamaları; yapılan gözlem ve incelemeler ile üreticilerden sağlanan bilgiler, fotoğraflarla desteklenerek derlenmiştir.

2. Mest Yapımında Kullanılan Araç ve Gereçler

2.1. Mest Yapımında Kullanılan Araçlar

Tezgâh: Ceviz ağacından yapılmış yuvarlak bir kütük parçasıdır(Sakaoğlu ve Akbayar 2002: 246). Yuvarlak parçaya üç kısa ayak takılmıştır. Mest üretiminin safhalarının ve mest tamirinin yapıldığı kısa ağaçtan sehpadır (Acar 2006: 102) (Fotoğraf 4a).

Ayarlı Zimba (Çarklı Zimba) : Çanta, kemer, ayakkabı vb. yapımında deriye istenilen büyüklükte delikler açmada kullanılan ve bir eksenin döndürdüğü, penseye benzer araçtır. Deri ürünlerin özellikle kenar birleştirme ve deri yüzey süslemelerinde kullanılır (Gökçesu 2002: 21) (Fotoğraf 4b).

Tanalıya: Sayayı kalıba yerleştirmede kullanılır. Uç kısımları dişli kerpetene benzer bir araçtır (Sakaoğlu, Akbayar 2002: 248) (Fotoğraf 4c).

Örs: Üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyli madeni kütledir (Dağtaş 2007:187). (Fotoğraf 4d).

Topuklu mestlerin ökçesini çakarken, mestin boy, topuk ve bel kısımlarındaki dikiş yerlerini muşta yardımı ile döverek inceltme işinde ve mestin boy, topuk, bel kısımlarının tamirinde kullanılır(Acar 206: 100) (Fotoğraf 4e).

Çekiç: Ökçe yaparken, çivi çakarken kullanılır (Acar 2006: 175) (Fotoğraf 4e). **Makas:** Deri, telhis, çuval, ip kesmek için kullanılır (Acar 2006:175).

Muşta: Sayayı düzeltmek, yemeninin tabanını dövmek, dikiş yerlerini düzeltmek için kullanılır. Deri dövmede kullanılır dört tanedir(Acar 2006:174) (Fotoğraf 4f).

Fotoğraf No:4 Mest yapımında kullanılan araçlar (a: tezgâh, b: Çarklı zimba, c: tanalıya, d: örs, e: çekiç, f: muşta)

Bıçak: Deriyi tıraşlamak ve kesmek için kullanılır (Acar 2006:102) (Fotoğraf 5a).

Masat: Bıçakların bileme işleminden sonra, bıçakta kalan çapaklardan temizlenmesinde kullanılan araçtır (Çiçek 2010: 48) (Fotoğraf 5b).

Kerpeten: Mest kalıba konulduğunda, kalıp tutsun diye çakılan çivinin çıkarılmasında kullanılır (Acar 2006: 102). (Fotoğraf 5c).

Endazeler: Derilerin mest numaralarına göre hazırlanan saya ve taban kesim kalıplarıdır. Bu kesim kalıpları her tip için ayrı yapı ılırdı (Sakaoğlu ve Akbayar 2002: 247) Kartondan yapılmış mest kalıplarıdır (Fotoğraf 5d).

Kalp: Mestlerin ölçülerine göre 21- 45 numara arası değişik boyutlarda yapılmış, kunduracı kalıplarından çok daha basit, sert ve sağlam ahşaptan kalıplardır. Bu kalıplar meste şekil vermek amacıyla kullanılır (Fotoğraf 5e).

Dikiş makinesi: Deri dikiminde kullanılır. (Fotoğraf 5f).

Fotoğraf No:5 Mest yapımında kullanılan araçlar (a:bıçak, b:masat c:kerpeten, d:endaze, e: ayakkabı kalıbı, f: dikiş makinesi.)

2.2. Mest Yapımında Kullanılan Gereçler

Lastik: Mestin yan parçalarının arasına dikilir (Fotoğraf 6a).

Miflon: Genellikle astar olarak palto, yağmurluk gibi giysilere dikilen astar ya da çizme, bot vb. ayakkabıların içini kaplamak için kullanılan bir çeşit yünlü kumaştır. Mestin iç tarafına kullanılır (Fotoğraf 6b) (Ağakay 1974:585)

Deri: Mesti oluşturan parçaların tamamı sığır derisi kullanılmaktadır. Önceleri Safranbolu tabakhanelerinden alınan deriler, tabakhanelerin kapanması üzerine Gerede'den alınmaktadır. Günümüzde mest yapımında inek derisi tercih edilmektedir (Fotoğraf 6c).

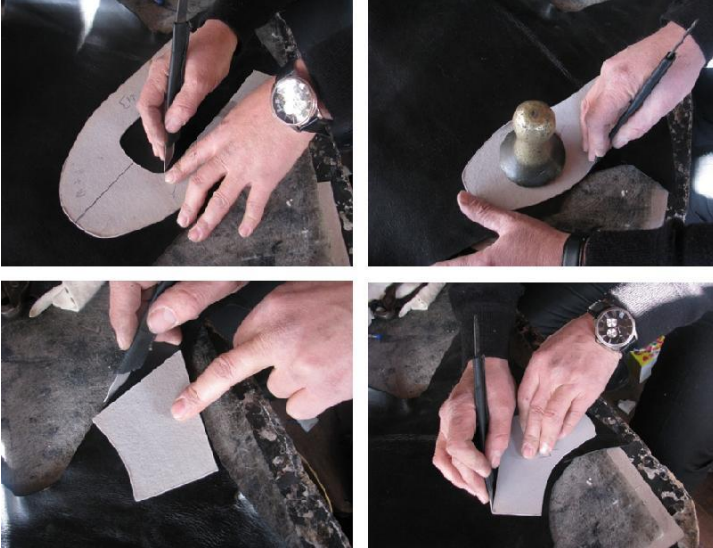
Fotoğraf No: 6 Mest yapımında kullanılan gereçler (a: lastik b: miflon c: deri)

2.3. Mest yapımı:

Safranbolu ilçesinde geçmişte *parçalı mest*, *yüzü bütün mest*, *lastikli mest* olmak üzere üç çeşit yapıldığı belirtilmektedir. Bu mestlerin dışında bir de parçalı mestin ince derisinden yapılan *çorap mest* ile yüzü bütün olarak yapılan ancak fermuar yerine kopça takılan mestlere de *kopçalı mest* ismi verilmiştir (Acar 2006: 90). Ancak günümüzde ***parçalı (süm süm mest)***, ***lastikli (çorap mest)*** ve ***topuklu mestler (tıkırdaklı mest)*** üretilmektedir. Topuklu mestler dışarıda giyildiği için tabanı köseleden ya da topuk kısmına iki kat manda derisi bakır çivi ile çivilenmektedir. Bu çalışmada Safranbolu ilçesinde Vedat Yüksel ustanın yaptığı *parçalı mest*'in yapım aşaması incelenmiştir.

Parçalı mest: İnek derisinden yapılan mest, isteğe göre dana derisinden de yapılmaktadır. Mest, taban, saya ve ön üst boğaz kısmını oluşturan iki yan parça olmak üzere dört ana parçadan oluşmaktadır.

Mest yapımında ilk işlem olarak mest için hazırlanmış 4 parça endaze (kartondan ayakkabı kalıpları) siyaha boyanmış inek derisi üzerine yerleştirilir ve bıçak ile kesilir (Fotograf 7).

Fotoğraf No 7: Mest parçalarının endaze ile kesimi

Kalıpla kesilen mestin ön üst boğaz kısmını oluşturan yan parçalarının altına miflon ve mestin ayak bileğinin iç kısmında kalan parçasına fermuar, diğer parçanın arasına da 2 cm. eninde lastik yerleştirilerek makinede dikilir. Fermuar, makinede bitiş yerinin yaklaşık 2cm. altından 3cm genişliğinde bir şerit deri parçası ile beraber dikilir. Bu deri şerit parçası düğme delik yeri için hazırlanmaktadır (Fotoğraf 8).

Fotoğraf No 8: Mest yan parçalarına miflon dikimi

Mestin yan parçaları önde 2 cm. genişliğinde deri şerit parçası ile makinede dikilerek birleştirilir. Deri şeridin üstü süslemek amacıyla makinede zikzak dikiş ile tamamlanır (Fotoğraf 9).

Fotoğraf No 9: Yan parçaların önden birleşimi ve birleşen parçaların üstüne deri ile makinede süs yapımı

Saya ve yan parçalar makinede dikilerek birleştirilir (Fotoğraf 10).

Fotoğraf No 10: Mestin yüz parçasının dikimi

Sırayla mestin saya ve yan parçaları makinede dikildikten sonra yine mestin arkası makinede dikilerek birleştirilmektedir (Fotoğraf 11).

Fotoğraf No 11: Mestin arkadan birleşimi

Taban kısmı hariç parçaları birleştirilen mest, içi miflonlu yüzeye çevrilir (Fotoğraf 12).

Fotoğraf No 12: Parçaları birleştirilen mestin iç yüzeye çevrilemesi

2cm. eninde deri şerit parçasının kenarları tıraşlanarak inceltilir. Şerit parçası mestin arka kısmına getirilerek makinede dikilerek birleştirilmektedir (Fotoğraf 13).

Fotoğraf No 13: Çevrilen mestin arka tarafına deri parçası dikimi

Yine 2cm. eninde deri şerit parçası tıraşlanarak inceltilir. Şerit parçası mestin boğaz kısmının çevresini temizlemek amacıyla biye şeklinde çevrilerek makinede dikilir (Fotoğraf 14).

Fotoğraf No 14: Mestin boğaz kısmına deri parçası dikimi

Mestin tabanı için kesilen miflon parçası tabanla birlikte üst üste yerleştirilir ve mestin dikilmiş saya ve ön yüz boğaz bölümü ile birlikte makinede dikilerek birleştirilir (Fotoğraf 15).

Fotoğraf No 15: Mestin taban kısmının yüz ile birleştirilmesi

Tüm parçaları makinede dikilerek birleştirilen mest dış yüzeyine çevrilir (Fotoğraf 16).

Fotoğraf No 16: Mestin dış yüze çevrilmesi

Mest numarasına göre seçilen kalıp mestin içerisine yerleştirilip çekiç ya da muştâ ile dövülerek kalıplanır (Fotoğraf 17).

Fotoğraf No 17: Dikilen mestin kalıba konulması ve çekiç ile düzeltilmesi

Kalıplama işlemi bittikten sonra fermuar yerinin 2 cm. altından dikilerek sabitlenmiş deri şerit parçasına çarklı zımba ile düğme yeri açılır ve karşı tarafına düğme takma işlemi yapılır.(Fotoğraf 18).

Fotoğraf No 18: Çarklı zımba ile düğme yeri açılması ve düğmenin takılması

Son işlem olarak mest siyah ayakkabı boyası ile boyanır ve parlatılır (Fotoğraf 19). Böylece mest kullanıma hazır hale gelmiş olur (Fotoğraf 20).

Fotoğraf No 19: Biten mestin boyanması

Fotoğraf No 20: Mestin bitmiş hali

4. Sonuç

Geçmişte Anadolu'nun hemen her yöresinde rastlanan el yapımı ayakkabılar, tüketim alışkanlıklarının değişmesi, bilim ve teknolojinin ilerlemesi ile yerini fabrika üretimi ayakkabılara bırakmıştır. Dünya'da olduğu gibi ülkemizde de ayakkabı yapımında gelişen teknolojilerden yararlanma giderek artmış ve ayakkabı sanayi oluşmuştur.

Safranbolu'da mestçilik, geleneksel bir yapısı olması yanında, sıcak tutması, sadeliği, ökçesiz ve ayağı çorap gibi saran, hareket kolaylığı sağ layan özelliğinin bulunması ve İ slam dininde genellikle yaşlı insanlar için ibadet etmede abdest almayı kolaylaştırması gibi nedenlerle halen yapımı sürdürülen bir ayakkabı çeşididir. Mest bir iç ayakkabı olduğundan

sahip olduğu düz ve deriden taban, yürüyüş rahatlığı için yerini alçak ökçeli ince kösele tabanlara bırakmıştır.

Son yıllarda ayak rahatlığı na verilen önem sonucu, ayakkabı modası içinde sıkça görülen, ayak yapısına uygun çok alçak ökçeli ayakkabılar, biçimsel ve fonksiyonel özellikleriyle mest ayakkabılar ı çağrıştırmakta ve yeni tasarımlarda kullanılan malzeme ile kalıp biçimlerinde yönlendirici olmaktadır.

Türk ayakkabı kültüründe yer alan ve günümüzde de yapımı sürdürülen mestler maddi kültür değerlerimizdendir. Bu tür maddi kültür değerlerimizin en azından tamamen yok olmadan belgelenmesi, orjinal örneklerinin öncelikle yerel müzelerde korunması yeni nesillere aktarılması açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

AĞAKAY Mehmet Ali: (1974). Türkçe Sözlük. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

ABİD İN İbn-i: (1982). Reddül-Muhtar Ale'd-Dürrül-Muhtar.İstanbul, Şamil Yayınları.

ACAR Mustafa: (2006). Geçmişten Günümüze Ekonomik ve Ticaret Hayata Bakış Safranbolu El Sanatları, Safranbolu, Yayıncı Kent Araştırmaları.

AKALIN Sami, YILGÖR Asuman, Nezihe SEYHAN: (1993) Ayakkabı Terimleri Sözlüğü. İstanbul, Boğaziçi Yayınları.

ANA BRİTANNİCA GENEL KÜLTÜR ANSİKLOPEDİSİ: (2000) İstanbul, Ana Yayıncılık, C.6.

CORUHLU, Yasar. (2003), “Orta ve İç Asya’da Kazı ve Araştırmalarda Elde Edilen Materyale Gore

Erken Devir Türklerinde Çizme”, Ed. Emine Gürsoy Naskali, Ayakkabı Kitabı, İstanbul, Kitapevi Yayınları.

ÇİÇEK, Reyhan: (2010) Ankara İli Merkezinde Üretilen Deri Çantaların İncelenmesi. Yüksek Lisans

Tezi, Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, El Sanatları Ana Bilim Dalı Dekoratif Ürünler Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.

DAĞTAŞ, Lütfü: (2007). Anadolu’da Dericilik. İstanbul, Dönence Yayınları.

DELİBAŞ, Selma: (1989), “Osmanlı Sarayında Deri”, Deri Leather Fashion Dergisi, 33, s.1-7.

EROL Erdoğan: (1996). “Mevlevilikte Çorap Mest,” 8. Milli Mevlana Kongresi, Konya, Selçuk Üniversitesi Yayınları.

GÖKÇESU, Zeynep: (2002). Deri Teknikleri. İstanbul, Yapa Yayınları.

GÜLER Mediha, ÖZDEMİR Melda: (2004), “Osmanlı İmparatorluğunun 18-19yy.'lar Arasında

Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma”, I. Ulusal Deri Sempozyumu Bildirileri, İzmir Ege Üniversitesi, s.581-599.

KIRTUNÇ, E. 1989. Ayakkabı Deyip Geçmeyelim. Kültür ve Sanat Dergisi, 3; 67-69.

KOÇU Ekrem Reşat: (1962): Türk Giyim-Kuşam ve Süslenme Sözlüğü, Ankara, Sümerbank Yayınları.

OĞUZ, Öcal. Mehmet: (2008). Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

SAKAOĞLU, Necdet. AKBAYAR, Nuri: (2002). Derinin Anadolu'da Bin Yıllık Öyküsü. İstanbul Orijin Deri Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd. Şti.

SAMİ Şemssedin: (2010). Kamus-ı Türkî. Ed Paşa Yavuzarslan Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

TEZCAN, Hülya: (1997). "Osmanlı Saray Pabuçları", P Sanat Kültür Antika Dergisi, 5; s.92-103.

TEZCAN, Hülya: (1998-99). "16.-17. yy Osmanlı Sarayında Kadın Modası", P Sanat Kültür Antika Dergisi, 12, 56-69.